

STRATEGIC MANAGEMENT AS A FACTOR OF ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Tolbatov A.V. / Толбатов А.В.

Ph.D., assistant prof. / к.т.н., доцент

ORCID: 0000-0002-9785-9975

Viunenکو O.B. / В'юненко О.Б.

Ph.D., assistant prof. / к.е.н., доцент

ORCID: 0000-0002-8835-0704

Tolbatov S.V. / Толбатов С.В.

Ph.D. / к.т.н.

ORCID: 0000-0003-2251-7409

Sumy National Agrarian University, Sumy, 160 Herasym Kondratiev, Sumy, 40021

Сумський національний аграрний університет, Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 160, 40021

Vyhaniailo S.M. / Виганяйло С.М.

Ph.D. / к.е.н.

ORCID: 0000-0001-5350-0728

Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

Tolbatov V.A. / Толбатов В.А.

Ph.D, assistant prof. / к.т.н., доц.

ORCID: 0000-0002-6564-9658

Sumy state university, Sumy, Rymskogo-Korsakova 2, 40007

Сумський державний університет, м. Суми, Римського-Корсакова 2, 40007

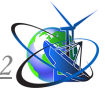
Анотація. Економічна безпека підприємства забезпечує здатність підприємства до розвитку, підвищення конкурентоспроможності своєї продукції, утримання позиції підприємства на конкурентних ринках, силу та економічний потенціал підприємства для протидії негативному впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. Економічна безпека підприємства забезпечує захист від загроз в довгостроковій перспективі.

Ключові слова: економічна безпека, економічна безпека підприємства, економічна стійкість.

Вступ. Сучасні підприємства все частіше стикаються з проблемами забезпечення ефективності своєї діяльності, що викликано постійними зовнішніми загрозами. Деякі зміни навколишнього середовища призводять до небезпеки та загрози для підприємства, а іноді виступають каталізаторами погіршення його стану. Тому логічною відповіддю на негативні зміни зовнішнього середовища є необхідність захисту діяльності підприємства, та його позиції на конкурентних ринках, забезпечення економічної безпеки [5–7].

Суть економічної безпеки підприємства полягає у забезпеченні її прогресивного економічного розвитку з метою виробництва необхідних товарів чи надання послуг, що відповідають потребам підприємства та соціальним потребам. Економічна безпека підприємства полягає у забезпеченні його стабільної діяльності та запобіганні витоку з неї комерційної інформації.

Матеріальною основою економічної безпеки підприємства є його економічний потенціал, який визначає можливість захисту економічної системи від несприятливих впливів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Оскільки всі фактори тісно взаємопов'язані і мають всебічний вплив на процеси економічної безпеки [1], [2], [3], [4], [5], [6], [7], [8], [9], [10], [11], [12], [13], [14], підприємства потребують всебічного вивчення всієї сукупності діючих факторів. Детальний аналіз умов та факторів економічної безпеки дозволяє компанії розробити заходи щодо формування механізмів та систем захисту від небезпек та загроз. Економічна безпека підприємства - це сукупність економічних відносин, які виникають для забезпечення стабільності, стійкості інтересів підприємства з інтересами навколишнього середовища.

Теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми, що полягає у визначенні ролі та місця стратегічного підходу в управлінні виробництвом на підприємствах з метою адаптації його до умов господарювання.

1. Для налагодження сучасного виробництва потрібно використовувати принципи та методи стратегічного управління, які дозволять враховувати конкурентні переваги та вчасно реагувати на зміни оточуючого середовища, забезпечуючи при цьому стійке і довготермінове положення на ринку. 2. Забезпечення зростання і високої конкурентоспроможності підприємств через встановлення сукупності напрямків, пріоритетів, орієнтирів, сфер, засобів і правил діяльності. 3. Системний і комплексний підхід до формування пріоритетних цілей та розробки стратегій за принципами та методами цивілізованого менеджменту. 4. Формування економічної стратегії повинно проводитись на засадах багаторівневої оцінки виробничого потенціалу підприємств. 5. Для успішної реалізації стратегії якості рекомендується дотримання міжнародних стандартів якості, що дозволить забезпечити високий рівень конкурентоспроможності продукції. 6. Розробка економічної стратегії передбачає діалог між стратегічним плануванням і проблемними зонами. 7. Розробка спеціальних нормативних та організаційних документів підприємства, необхідних для здійснення стратегічного управління. Системний підхід дозволить підвищити ділову активність підприємств, забезпечуючи конкурентні переваги на ринку [5], [6], [7], [8], [9], [10], [11], [12], [13], [14].

Наразі реальність Української економіки є такою, що підприємства вимушені здійснювати свою діяльність в умовах динамічних змін законодавства та сфери розподілу ресурсів, непостійного фінансового ринку та логістичних операцій. В таких умовах найважливішими завданнями є: всебічний аналіз ринку, попиту та пропозицій, поведінки споживачів та конкурентів, дослідження каналів збуту продукції, різних форм конкуренції, маркетингових технологій просування товарів, дослідження використання нових інтенсивних технологій як для виробництва, так і для реалізації продукції. Розглядаючи поняття «розвиток підприємства», доцільно поняття «стратегічний розвиток підприємства» розуміти як безперервний процес цілеспрямованих кількісних і якісних змін, зумовлених трансформацією зовнішнього і внутрішнього середовища, що формують загальний напрямок діяльності підприємства у довгостроковій перспективі, спрямований на досягнення поставлених цілей. Основними критеріями для підприємств у питаннях забезпечення життєдіяльності є: дотримання надійності, стійкості, живучості та вмотивованості до подальшого розвитку.

Існують різні моделі стратегічного управління, які різняться між собою кількістю та послідовністю етапів, але в цілому всі вони мають єдиний логічний ланцюг, з непринциповими відмінностями.

В цілому прослідковуються такі етапи стратегічного управління: визначення цілей та місії підприємства; стратегічний аналіз; вибір стратегії розвитку підприємства; вибір заходів щодо реалізації обраної стратегії; здійснення контролю та оцінки виконаних заходів стратегії.

Реалізація стратегічного управління на пряму розвитку полягає у розумінні мети підприємства, шляхів досягнення мети, можливості підприємства адаптуватись до зовнішніх змін. Стратегічні розробки передбачають вивчення та аналіз потреб споживачів, знаходження нових можливостей, нових сприятливих умов для розвитку, та прорахунок і передбачення перешкод у майбутньому. Стратегії розвитку за функціональними зонами господарювання можна розрізнити на корпоративну стратегію, стратегію окремого підрозділу та функціональну стратегію.

Існують різні підходи реалізації стратегії розвитку підприємств.

До першої групи стратегій входять стратегії концентрованого зростання, пов'язані із зміною продукту або ринку, коли підприємство намагається поліпшити свою продукцію або налагодити виробництво принципово нового продукту, не змінюючи при цьому галузі. Інструментами стратегії першої групи є: посилення позиції продукції на ринку; стратегія розвитку самого ринку; стратегія розвитку продукту. До другої групи еталонних стратегій відносяться стратегії бізнесу, які пропонують розширення підприємства додаванням нових структур: стратегія прямої вертикальної інтеграції та зворотної вертикальної інтеграції. До третьої групи еталонних стратегій можна віднести стратегію диверсифікованого зростання, які реалізуються як правило в рамках однієї галузі: стратегія центрованої, горизонтальної та конгломеративної диверсифікації; До четвертого типу можна віднести стратегії цілеспрямованого скорочення бізнесу: ліквідація, відмова від довгострокового планування на користь швидкого отримання доходів у короткі терміни. Перед тим, як почати формувати стратегію розвитку підприємства в умовах нестабільності ринку, перш за все необхідно оцінити зовнішнє середовище, в якому підприємство здійснюватиме свою діяльність, а також визначити місію підприємства і його цілі. Після чого, використовуючи отриману інформацію аналізу зовнішнього середовища, цілей і стратегічного потенціалу, наявного у даного підприємства, переходять до процедури вибору найкращої стратегії з усіх можливих альтернативних, контроль за її виконанням та оцінкою ефективності.

Процес встановлення стратегічних цілей включає такі етапи: 1. Аналіз стану підприємства та зовнішнього середовища, шляхом аналізу тенденцій: розвитку середовища, ринку, конкурентів, ефективність роботи підприємства; 2. Визначення альтернатив їх порівняльна характеристика; 3. Визначення шляхів раціонального використання ресурсів організації. 4. Визначення найбільш оптимальних варіантів, розробка альтернативного варіанту та визначення умов переходу на альтернативну стратегію.

Основні підходи до процесу вироблення стратегії розвитку підприємства:

1. Контроль витрат полягає в зменшенні власних витрат порівняно з конкурентами шляхом постійного контролю над витратами.

2. Стратегія розробки пріоритетних напрямків.

3. Стратегія фокусування, коли підприємство цілеспрямовано орієнтується на середовище з його постійною мінливістю, певне коло споживачів або обмежену частину асортименту продукції, чи окремий ринок.

Висновки. Питання ефективного управління набувають першочергового значення для підприємств в умовах невизначеного зовнішнього середовища та швидкоплинності подій. Пропонується застосовувати методи та моделі стратегічного управління, що вирішують питання довгострокового планування та розвитку підприємств.

Література

1. Аналіз інформаційної та нормативної бази планової діяльності аграрних підприємств / А.В. Толбатов, С.М.Виганяйло, О.Б.В'юненко // *Инновационная наука, образование, производство и транспорт: Менеджмент.* – Одесса: КУПРИЕНКО С.В., 2018 г. – С. 77-83.

2. Інноваційні підходи до планування економічної діяльності в менеджменті аграрних підприємств / С.М.Виганяйло, А.В. Толбатов, О.Б.В'юненко // *Научное окружение современного человека: экономика, менеджмент, образование, психология, юриспруденция, политология.* – Одесса: КУПРИЕНКО С.В., 2019 г. – С. 52-59.

3. Features strategic administration of economic stability of agricultural enterprises / Vyhanaiilo S.M., Tolbatov A.V., Viunenko O.V. // *Modern scientific researches.* - Yolnat PE, Minsk, Belarus: Issue №6, Part 4, 2018.

4. Ринкова адаптація та економічна безпека сільськогосподарських підприємств / Бабицька О.О., Башлай С.В., Виганяйло С.М., Гриценко В.Л., Жмайлов В.М., Жмайлова О.Г., Лищенко М.О., Макаренко Н.О., Макарова В.В., Маслак Н. Г., Муштай В.А., Неженець О.П., Онопрієнко І. М., Полятикіна Л.І., Самошкіна І.Д., Скопова О.С., Слюсарєва Л.В., Устік Т.В., Шумкова В.І., Шумкова О.В. за наук. ред. Жмайлова В.М., Данька Ю.І., Шумкової О.В. // *Теоретичні підґрунтя планування на ринку аграрного виробництва.* - Суми, «Сумський національний аграрний університет», 2018, 396 с.

5. Толбатов А.В. *Научное окружение современного человека: Экономика, Менеджмент, Медицина и фармацевтика, Химия, Биология, Сельское хозяйство, География и Геология : монография* / [авт.кол. : Львович И.Я., Н.М.Орлов, Преображенский А.П., Толбатов А.В., Чопоров О.Н. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2018 – 175 с.

6. Толбатов А.В. *Научное окружение современного человека: Образование и воспитание, Философия, Культура и искусство, Юриспруденция, История, Архитектура и строительство : монография* / [авт.кол. : И.Я.Львович, Ю.П.Олексин, А.П.Преображенский, А.В.Толбатов, О.Н.Чопоров и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2018 – 169 с.

7. Толбатов А.В. *Актуальні проблеми забезпечення інформаційної безпеки як функції сучасної держави* / А.В. Толбатов, В.А. Толбатов, О.Б. В'юненко,

Г.А. Смоляров, В.А. Ефанов / Перспективные тренды развития науки: менеджмент, юриспруденция. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2016. – С.170–180.

8. Толбатов В.А. Научное окружение современного человека: Техника и технологии : монография / [И.Я.Львович, А.П.Преображенский, В.А.Толбатов, И.Ф.Червоный, О.Н.Чопоров и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2018 – 181 с.

9. Толбатов А.В. Инновационная наука, образование, производство и транспорт: Техника и технологии : монография / [авт.кол. : Верховлюк А.М., Иванова Т.Н., Копей Б.В., Толбатов В.А., Толбатов А.В. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2018 – 223 с. : ил., табл. – (Серия «Инновационная наука, образование, производство и транспорт»; №1). ISBN 978-617-7414-51-2.

10. Толбатов А.В. Научное окружение современного человека: техника, информатика, архитектура, медицина, сельское хозяйство. Книга 2. Часть 1 : серия монографий / [Линда С.Н., Львович И.Я., Преображенский А.П., Толбатов В.А., Толбатов А.В. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2019 – 199 с.

11. Толбатов А.В. Інноваційна наука, освіта, виробництво і транспорт: техніка і технології, інформатика, транспорт, архітектура: монографія / [авт.кол. : В.В.Лукін, І.Я.Львович, Г.В.Пачурін, В.А.Толбатов, А.В.Толбатов та ін.]. - Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2019 - 180 с. : ил., табл. - (Серія «Інноваційна наука, освіта, виробництво і транспорт»; №2). ISBN 978-617-7414-78-9.

12. Толбатов А.В., Толбатов В.А. Методологія створення бази знань життєвого циклу автономних енергогенеруючих установок // Вісник Сумського держ. ун-ту. Серія: “Технічні науки”. – Суми, 2008. – № 1. – С. 140–146.

13. Толбатов А.В., Толбатов В.А., Толбатов С.В. Розробка архітектури інформаційної системи для реалізації алгоритмів моделювання та оцінки складності робіт // Сборник науч. трудов Sworld. – Иваново : МАРКОВА АД, 2014. – Т. 10, № 3(36). – С. 10–16.

14. Толбатов А.В., В'юненко О.Б., Агаджанова С.В., Толбатов В.А., Толбатов С.В. Віртуальні когнітивні центри як інтелектуальні ІТ системи моніторингу та оцінки роботи регіональних агропромислових комплексів // Вимірювальна та обчислювальна техніка в технологічних процесах. – Хмельницький, 2015. – №2 –С.112-116.

References

1. Analiz informatsiyanoi ta normatyvnoyi bazy planovoyi diyal'nosti ahrarnykh pidpryyemstv / A.V. Tolbatov, S.M.Vyhanyaylo, O.B.V'yunenکو // Ynnovatsyonnaya nauka, obrazovanye, proyzvodstvo y transport: Menedzhment. – Odessa: KUPRYENKO S.V., 2018 h. – S. 77-83.

2. Innovatsiyini pidkhody do planuvannya ekonomichnoyi diyal'nosti v menedzhmenti ahranykh pidpryyemstv / S.M.Vyhanyaylo, A.V. Tolbatov, O.B.V'yunenکو // Nauchnoe okruzhene sovremennoho cheloveka: ékonomyka, menedzhment, obrazovanye, psykholohyya, yurysprudentsyya, polytolohyya. – Odessa: KUPRYENKO S.V., 2019 h. – S. 52-59.

3. Features strategic administration of economic stability of agricultural enterprises / Vyhaniailo S.M., Tolbatov A.V., Viunenکو O.B. // Modern scientific researches. - Yolnat PE, Minsk, Belarus: Issue №6, Part 4, 2018.

4. Rynkova adaptatsiya ta ekonomichna bezpeka sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv [Tekst] / Babyts'ka O.O., Bashlay S.V., Vyhanyaylo S.M., Hrytsenko V.L., Zhmaylov V.M., Zhmaylova O.H., Lyshenko M.O., Makarenko N.O., Makarova V.V., Maslak N. H., Mushtay V.A., Nezhenets'

O.P., Onopriyenko I. M., Polyatykina L.I., Samoshkina I.D., Skopova O.S., Slyusareva L.V., Ustik T.V., Shumkova V.I., Shumkova O.V. za nauk. red. Zhmaylova V.M., Dan'ka YU.I., Shumkovoyi O.V. // Teoretychni pidgruntia planuvannya na rynku ahrarynoho vyrobnytstva. - Sumy, «Sums'kyy natsional'nyy ahrarynyy universytet», 2018, 396 s.

5. Tolbatov A.V. Nauchnoe okruzhenie sovremennogo cheloveka: Ekonomika, Menedzhment, Meditsina i farmatsevtika, Himiya, Biologiya, Selskoe hozyaystvo, Geografiya i Geologiya : monografiya / [avt.kol. : Lvovich I.Ya., N.M.Orlov, Preobrazhenskiy A.P., Tolbatov A.V., Choporov O.N. i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2018 – 175 s.

6. Tolbatov A.V. Nauchnoe okruzhenie sovremennogo cheloveka: Obrazovanie i vospitanie, Filosofiya, Kultura i iskusstvo, Yurisprudentsiya, Istoriya, Arhitektura i stroitelstvo : monografiya / [avt.kol. : I.Ya.Lvovich, Yu.P.Oleksin, A.P.Preobrazhenskiy, A.V.Tolbatov, O.N.Choporov i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2018 – 169 s.

7. Tolbatov A.V. Aktual'ni problemy zabezpechennya informatsiyanoi bezpeky yak funktsiyi suchasnoyi derzhavy / A.V. Tolbatov, V.A. Tolbatov, O.B. V'yunenko, H.A. Smolyarov, V.A. Efanov / Perspektivnyie trendyi razvitiya nauki: menedzhment, yurisprudentsiya. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2016. S.170–180.

8. Tolbatov V.A. Nauchnoe okruzhenie sovremennogo cheloveka: Tehnika i tehnologii : monografiya / [I.Ya.Lvovich, A.P.Preobrazhenskiy, V.A.Tolbatov, I.F.Chervonyiy, O.N.Choporov i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2018 – 181 s.

9. Tolbatov A.V. Innovatsionnaya nauka, obrazovanie, proizvodstvo i transport: Tehnika i tehnologii : monografiya / [avt.kol. : Verhovlyuk A.M., Ivanova T.N., Kopey B.V., Tolbatov V.A., Tolbatov A.V. i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2018 – 223 s. : il., tabl. – (Seriya «Innovatsionnaya nauka, obrazovanie, proizvodstvo i transport»; №1). ISBN 978-617-7414-51-2.

10. Tolbatov A.V. Nauchnoe okruzhenie sovremennogo cheloveka: tehnika, informatika, arhitektura, meditsina, selskoe hozyaystvo. Kniga 2. Chast 1 : seriya monografiy / [Linda S.N., Lvovich I.Ya., Preobrazhenskiy A.P., Tolbatov V.A., Tolbatov A.V. i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2019 – 199 s.

11. Tolbatov A.V. Innovatsiyana nauka, osvita, vyrobnytstvo i transport: tekhnika i tekhnolohiyi, informatyka, transport, arkhitektura: monografiya / [avt.kol. : V.V.Lukin, I.Ya.L'vovych, H.V.Pachurin, V.A.Tolbatov, A.V.Tolbatov ta in.]. - Odesa: KUPRIYENKO SV, 2019 - 180 s. : yl., tabl. - (Seriya «Innovatsiyana nauka, osvita, vyrobnytstvo i transport»; №2). ISBN 978-617-7414-78-9.

12. Tolbatov A.V., Tolbatov V.A. Metodolohiya stvorenniya bazy znan' zhytlyevoho tsykladu avtonomnykh enerhoheneruyuchykh ustanovok // Visnyk Sums'koho derzh. un-tu. Seriya: "Tekhnichni nauky". – Sumy, 2008. – # 1. – S. 140–146.

13. Tolbatov A.V., Tolbatov V.A., Tolbatov S.V. Rozrobka arkhitektury informatsiyanoi systemy dlya realizatsiyi alhorytmiv modelyuvannya ta otsinky skladnosti robot // Sbornik nauch. trudov Sworld. – Ivanovo : MARKOVA AD, 2014. – T. 10, № 3(36). – S. 10–16.

14. Tolbatov A.V., V'yunenko O.B., Ahadzhanova S.V., Tolbatov V.A., Tolbatov S.V. Virtual'ni kohnytyvni tsentry yak intelektual'ni IT systemy monitorynhu ta otsinky roboty rehional'nykh ahropromyslovykh kompleksiv // Vymiryuval'na ta obchyslyuval'na tekhnika v tekhnolohichnykh protsesakh. – Khmel'nyts'kyy, 2015. – №2 –S.112-116.

Abstract. The economic security of the enterprise provides the ability of the enterprise to develop, increase the competitiveness of its products, maintain the position of the enterprise in competitive markets, strength and economic potential of the enterprise to counteract the negative impact of the external and internal environment. The economic security of the enterprise provides protection against threats in the long run.

Keywords: economic security, economic security of the enterprise, economic stability.